

ТРИЗУБНИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDENT**
UKRAINIENNE

Число 49 (599) Рік вид. XIII. 19 грудня 1937 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

6 грудня с. р. упокоївся навіки в Празі
від тяжкої хвороби на 61 році життя

КУЗЬМА БЕЗКРОВНИЙ

заслужений кубанський діяч і великий український патріот, член Кубанського Уряду, член Р У П ' а , на еміграції — визначний громадський діяч і лектор Української Господарської Академії в Подєбрадах та Українського Технічно-Господарського Інституту позаочного навчання,

про що з глибоким жалем сповіщає

РЕДАКЦІЯ „ ТРИЗУБА ”

Париж, наділя, 19 грудня 1937 року

На території совітської держави одбулася чергова комедія — сталися вибори до Совіту Союзу і до Совіту національностей Союзу. Совітська преса захлинається од успіхів, які досягнено підчас цих виборів, од тої вірності заповітам Леніна і «улюбленому» Сталінові, що її виявило «вдячне і щасливе» населення під совітами, од тої зворушливої єдності «совітської нації».

Але кожному відомо, що в дійсності воно не так. І чужоземна преса, за виключенням, звичайно, преси, що знаходиться ще й досі під чуйним впливом совітів, ставиться з великим недовір'ям як до самих виборів, так і що-до тої «відданости» і «щирости», що її виявили громадяне совітського союзу підчас виборів. І це недовір'я до совітів і їхньої системи правління, ця пересторога перед прикритою брехнею і неправдою, — це вже для європейської преси добрий знак.

Це вже значить, що той дурман, навіяний московськими людьми, починає розходитися і гола дійсність, сіра, буденна, реальна, проступає що-раз, то сильніше. Перед світом совіти стають тим, чим вони в дійсності є. І трудно вже тепер обдурювати чужі чинники всякими «ентузіастичними» виборами, які, напр., «Figaro» (з 15 грудня с. р.) називає просто «великим фарсом, розіграним тому три дні в СССР».

Для нас, українців, ці вибори є нічим иншим, як черговою комедією, що московські люде одіграли тако-ж і на українській території. Ми знаємо так само, що українська нація, у свій час, скаже своє слово, і Москва може бути певною, що оте слово українське буде лише логічним послідуванням акту 22 січня 1918 року.

Ці вибори нас можуть цікавити лише з одного боку. Недовір'я до совітів і викликаний ним скепсис до Москви і її «ентузіязму», само собою приверне увагу закордону до правдивих процесів національної боротьби, що розігрується на теренах СССР. Ці вибори, в повному розумінню слова комедійні, можуть і повинні викликати інтерес до правдивого розуміння визвольних змагань

ноневолюених націй, а в першу чергу до України, особливо в тих державах, що ще досі не виявили свого рішучого відношення до московських людей.

І наша національна пропаганда повинна допомогти цьому процесові. Це єсть одним із нагальних наших завдань.

М. В. ЛИСЕНКО

(З нагоди 25-літньої річниці його смерті — 1912 - 1937) *

Микола Віталієвич Лисенко народився 10 березня 1842 р. в селі Гриньках Хорольського повіту на Полтавщині. Рід Лисенків був старокозачий, і ще за часів Богдана Хмельницького Лисенки були в козачій старшині.

З дитячих літ Лисенко виявляє зацікавлення до музики, і на п'ятому році починає вчитися грати на фортеп'яні у своєї матері. В часи гімназійної науки в Києві та Харкові, він продовжує свої музичні студії у різних професорів. По скінченні гімназії Лисенко — вступає до Харківського Університету на природничий факультет, а через рік він переходить до Києва.

В той час у Києві існувала організація українців, що звалася «Громадою». Праця в «Громаді» йшла в двох напрямках: 1) ознайомлення з побутом і звичаями українського народу і 2) поширення народньої освіти. В складі «Громади» були такі визначні українські діячі, як В. Антонович, П. Житецький, Ф. Вовк, Чубинський, Драгоманів і ин. Р. 1861, переїхавши до Києва, Лисенко вступає в «Громаду». Він захоплюється ідеями «громадян» і раз назавжди намічає напрямок своєї діяльності. Цим напрямком була праця на ниві української народньої музики, і цю працю він провадить до кінця своїх днів. Підчас літніх вакацій на селі він записує українські народні пісні і гармонізує їх. По перших спробах гармонізації, помітивши у себе брак музично-теоретичної освіти, Лисенко їде в Німеччину в Липську консерваторію, де протягом двох років проходить серйозну німецьку школу, як по класу композиції, так і по класу фортеп'яно. В Липську Лисенко пише перший свій музичний твір, музику до «Заповіта» Шевченка. Це було в 1868 році. І цей рік рахується початком його композиторської діяльності.

Скінчивши консерваторію Лисенко повертається до Києва і лекціями гри на фортеп'яні заробляє собі на життя. Тяжка

---

* *) Доклад прочитаний п. Ю. Пономаренком на урочистості влаштованій Укр. Бібліотекою ім. С. Петлюри в Парижі 18 грудня 1937 р.

праця професора музики забірає у нього багато часу, але він не кидає своєї композиторської діяльності. З запалом пише він музику до «Кобзаря» Шевченка, теоретично студіює українську народню пісню, збірає її і гармонізує. Для громадської праці він теж знаходить час — бере участь в зібраннях «Громади», виступає на українських концертах, і для популяризації народньої пісні складає з академічної молоді хор. Концерти хору, де виконувались українські пісні в оригінальній аранжировці Лисенка, робили великий вплив на публіку. «Вони», — як пише Д-р Кобилянський, один з біографів Лисенка, — «будили в нас приспану національну свідомість, почуття своїх обов'язків перед народом та суспільством і викликали охоту до праці і боротьби».

Після польського повстання 1863 року Московська влада, покінчивши з Поляками, звернула свою увагу на Українців. Почалися утиски. Київська «Громада» не могла існувати легально. Багато «громадян» відокремилася від неї «страха ради», а решта, що складалася з визначних українських вчених заснувала філію Імператорського Російського Географічного Т-ва, в склад котрої увійшли і Микола Віталієвич. Праця пішла дуже жваво: читалися там відчити по українській етнографії, історії, археології, фольклору.

В 1873 р. Лисенко читає свій доклад «Характеристика музикальнихъ особенностей малорусскихъ думъ и пѣсень исполняемыхъ кобзаремъ Вересаемъ». В своїому докладі він науково аналізує українські мелодії та подає характерні риси української народньої пісні, що відокремлюють її від пісні російської і споріднюють з піснями балканських слов'ян і східних народів.

В лютому 1873 року на сцені оперного театру в Києві було виставлено оперу «Різдвяна Ніч». Лібрето склав М. Старицький, а музику скомпонував М. Лисенко. Опера мала великий успіх, і дата першої вистави рахується датою повстання національної української опери. В тому-ж 1873 р. Лисенко їде до Петербургу для удосконалення техніки оркестровки, і протягом двох років студіює у композитора Римського-Корсакова.

Невеселий був поворот Лисенка до Києва. В 1875 р. за український сепаратизм зліквідовано Географічне Т-во, а в 1876 р. під впливом графа Валуєва Олександр II-ий видав закон, що заборонював українське друковане слово, українські вистави, декламації й співи на концертах українською мовою. Все замовкло. Українська громадська робота пішла в підпілля і тільки невелика купка щирих і чесних громадян, продовжувала свою національну працю — до них належав і Лисенко. Він, як і раніш не кидає своєї етнографічної й композиторської діяльності. Щоб підтримати дух громадян він улаштовує концерти, де українські пісні співаються в перекладі на російську й франц. мову. Слухаючи

«La pluie, la pluie tombe doucement,
Je pensais, je pensais que c'est un zaporogue, maman»,

М. Лисенко

* 10.3. 1842 — † 21.10. 1912

публіка знала про що ходить і вітала свого бояна, котрий в такий спосіб давав їй можливість почути рідну мелодію.

У вісьмидесятих роках відродився український театр, і Лисенко постачав для нього музичний матеріал. Пише оперу «Майська Ніч», оперету «Чорноморці», впорядковує музику до «Наталки-Полтавки», і починає свою найбільшу оперу «Тарас Бульба».

В дев'яностих роках Лисенко складає великий хор, одягає його в українській національній строї і рушає з ним у велике турне по Україні. Концерти хору мали величезний моральний успіх. Вони дали змогу провінціальному суспільству почути свою пісню в добрій гармонізації й мистецькій інтерпретації.

В 1903 р. Київ, а з ним і вся Україна, святкували 35-літній ювілей композиторської діяльності Миколи Віталієвича Лисенка. Українське громадянство зібрало гроші на національний дар ювілятові, і на ті гроші Лисенко відкрив у Києві Музично-Драматичну Школу, яка існує й досі.

Того-ж року вкупі з Євгеном Чикаленком і С. Єфремовим Лисенко виїхав до Галичини. Їх гостина в Галичині була величавим народнім святом для українців Наддністрянців. Найстарші культурні установи іменували Лисенка своїм почесним членом, а Музичне Т-во у Львові прикрасило себе його іменем. «Шевченко і Лисенко»,—як писав тоді Філярет Колеса,—«ці два великі імені стали синонімом українського відродження, синонімом культурного з'єднання всіх українців по цей і по той бік кордону».

Після революції 1905 року повіяло де-якими свободами. У Києві засновується «Український Клуб», на чолі якого стає Лисенко.

В 1907 році громадська діяльність Лисенка досягла свого апогею: на сьомому десятку життя його було заарештовано. Цей арешт викликав велике обурення й протести не тільки серед прихильників, а навіть і ворогів. І на другий день його було звільнено. В початку жовтня 1912 року в помешканні «Українського Клубу», якого головою був Лисенко, знайшли кілька примірників американського часопису «Свобода» і за це «Клуб» було закрито — остання уразка Лисенкові — Громадянину.

В середу 24 жовтня ст. ст. 1912 року, збираючись іти до своєї школи Лисенко помер від сердечної недуги. Поховано його на Байковому кладовищі поруч з М. Старицьким, Б. Грінченком і инш. видатними українцями. На похорон прибули представники українців ззакордону. Через тиждень С. Петлюра писав: «Смерть Миколи Віталієвича викликала національну жалобу. І той незчислений натовп, що йшов за труною українського боярина на Байкове кладовище, символізував собою усю соборну Україну, що доручила киянам оддати останню пошану тому, кого так любила і чию втрату так гостро, боляче відчувала».

В особі Лисенка Україна втратила не тільки свого самого великого композитора, музичного ілюстратора Кобзаря Шевченка, гармонізатора народньої пісні, шестидесятника-народовця, активного громадянина Рідного Краю, старого чоловіка з молодю душею і взагалі чоловіка, але що головне великого збирача розсипаної національної храмини».

В цих коротких словах увесь Лисенко, вся діяльність цього надзвичайного чоловіка.

Все своє життя Лисенко працював на ниві української народньої музики. Він зібрав і гармонізував понад 500 народніх пісень. І до Лисенка були збирачі й гармонізатори — були дилетанти, були й фахівці — професори консерваторії. Як одні, так і другі мало дбали про те, щоб, опрацьовуючи народню пісню, зберегти її характерні риси. Під мелодію пісні вони підводили чужу їй європейську гармонію, і пісня втрачала свій колорит. Теоретичними дослідями над складом народніх пісень, Лисенко шукав інших способів гармонізації. Взнявши за зразок введення голосів і підголосків при гуртових народніх співах і, уникаючи європейської гармонії, він підводить під народню мелодію голоси, що її прикрашують, оздоблюють і не нищать її характеру.

До оригінальних творів Лисенка в першу чергу треба віднести його музику до Кобзаря Шевченка. Ритмічно-вільний вірш—Шевченка тяжко надається для покладення на музику. Багато композиторів українських бралися за музичну ілюстрацію Кобзаря, але невдало. Народністю музичного виразу, як пише Філарет Колесса, зумів Лисенко так підійти під лад Шевченкової кобзи, що не можна собі уявити тіснішого з'єднання і кращого дострою двох спорідених геніїв у творчому процесі. Як я раніш згадав, Лисенко є творець української національної опери. І з під його пера вийшла і найбільша українська опера «Тарас Бульба». Цією оперою зацікавилися такі великі російські композитори, як Чайковський і Римський-Корсаков. Вони пропонували йому перекласти її на російську мову і виставити на оперовій сцені в Петербурзі та Москві. Але Лисенко на переклад не згодився, бажаючи спершу виставити її в оригіналі.

Першорядний п'янист-віртуоз Лисенко написав багато річей для фортеп'яна і других інструментів, і в цій музичній галузі тако-ж збагатив нашу національну музику.

Вся оригінальна творчість Лисенка перейнята українським народним духом. Для того, щоб пройтися цим духом, конче потрібно, як пише він в листі з 1896 р. «вештатися поміж селянським людом, зазнати його світогляд, приспіву, пісні і спів до них... Вчитися на сирій свитині, на грубій сорочці, на дьохтяних чоботях, там бо душа Божа сидить. В наших етнографічних працях є досвід. Ми можемо робити помилки, але природи речі ми не зломимо, не зіпсуємо». Цього досвіду бракувало усім українським композиторам до Лисенка. Природи речі Лисенко не зломив, не зіпсував. Народні мелодії в опрацьованні Лисенка є класичні взірці гармонізації народної пісні.

Цього року українці збираються святкувати пам'ять найбільшого нашого музики — М. В. Лисенка. — На цей рік припадає ювілейна дата — 25 років зо дня його смерті. Все своє життя Микола Віталієвич боровся з шаблоном і трафаретом і в своїй боротьбі він переміг. В своїй музичній творчості він трафарет одкинув. Одкинемо - ж, і ми трафарет, і будемо святкувати пам'ять Лисенка не по трафаретним ювілейним датам — 25-50-100, а що-року, так як ми святкуємо пам'ять найбільшого псета — Шевченка.

Яко музика, яко громадянин і яко вірний син своєї Батьківщини, Микола Віталієвич Лисенко своєю діяльністю на це заслужив.

Юрій Пономаренко

Передплачуючи «ТРИЗУБ», ви збільшуєте його видавничий фонд і полегшуєте його працю над пропагандою Української Ідеї українських визвольних змагань, яку в тяжких матеріальних умовах провадить він від 1925 року.

НАРОДНІ ШКОЛИ НА ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСІ

Державний статистичний уряд Чехословаччини недавно оголосив статистичні дані про народні школи в Чехословаччині за 1936-37 шкільний рік.

Подам тут найголовніші відомості, що ілюструють народне шкільництво на Підкарпатській Русі в 1936-37 шкільному році.

Народні школи в Чехословаччині поділяються на громадські та міщанські.

Щоб показати, які зміни зайшли в останній час що-до загальної кількості народних шкіл на Підкарпатській Русі та розподілу їх за мовою навчання, подам тут відповідні дані за два останні шкільні роки. Почну з громадських шкіл

В Т І М Ч И С Л І Б У Л О								
Роки	Загальна кількість громадських шкіл	Підкарпатурських *)	Чехословацьких	Мад'ярських	Німецьких	Румунських	Жидівських	дво-і трьохмовних
1935-6	744	415	162	103	15	3	7	39
1936-7	746	418	164	99	15	3	7	40

З порівняння вище наведених даних виходить, що приріст шкіл в 1936-37 р. був дуже незначний (прибавилося всього дві школи), але зайшли де-які зміни в розподілі шкіл що-до викладової мови, а саме збільшилась кількість підкарпатурських, чехословацьких та дво-і трьохмовних шкіл, а натомість зменшилась кількість мад'ярських шкіл.

Розглянемо тепер, скільки дітей вчилоса в громадських школах в 1936-37 шкільному році та як розподілялися учні за їх національністю.

НА Ц І О Н А Л Ь Н І С Т Ь У Ч Н І В									
Школи	Загальна кількість учнів.	Руська **)	Чехословацька	Німецька	Мад'ярська	Польська	Румунська	Жидівська	Інша
Підкарпатурськ.	91.603	85.702	135	117	1.185	14	—	4.438	12
Чехословацькі	19.924	1.685	4.097	289	1.596	46	149	12.054	8
Німецькі	1.464	25	3	1.415	5	—	1	11	4
Мад'ярські	12.649	72	7	2	12.059	—	—	509	—
Румунські	973	—	—	—	—	—	973	—	—
Жидівські	691	—	—	—	—	—	—	691	—
Дво і трьохм***)	15.451	7.115	4.926	528	5.203	8	420	1.484	9
Разом	142.755	94.599	14.926	2.351	20.048	68	1.543	19.187	33

*) Під «Карпатурською» викладовою мовою статистичне звітлення розуміє як українську мову, так і таку звану російську мову.

**) В статистичному звітленні знаходимо таке пояснення в дужках «руської» національності: ruska, velikorudska, ukrajinska, podkarpatoruska).

***) Статистичне звітлення пояснює, що під дво і трьохмовною школою слід розуміти школу, яка має рівнобіжні класи з тою чи іншою викладовою мовою.

З наведеної вище таблиці видно, що чехословацькі школи обслуговують переважно жидів, що румунські та жидівські школи обслуговують дітей лише своєї національності: що значна кількість дітей підкарпаторусів і мад'яр вчиться в дво- і трьохмовних школах.

Накінець, подам дані про учителів у громадських школах в 1936-37 шкільному році з розподілом за їх національністю:

Школи	Загальна кількість учителів	З того числа учителюк	Сільські учителів і учит.-ок без належної кваліфікації	Національність учителів і учительок					
				Руська	Чехослов.	Німецька	Мад'ярс.	Жидівс.	Інша
Підкарпаторус.	2.003	867	414	1.730	58	26	74	112	3
Чехословацькі	571	237	1	3	543	4	5	16	—
Німецькі	26	6	1	—	—	26	—	—	—
Мад'ярські	253	115	21	20	7	—	220	6	—
Румунські	22	3	14	—	3	—	—	1	18
Жидівські	16	9	3	—	1	—	—	15	—
Дво і трьохмов.	355	160	39	189	46	14	84	17	5
Разом	3.246	1.397	493	1.942	658	70	383	167	26

Подані вище дані свідчать, що серед учительства переважають учителі (учительки складають 43 відсотка загальної кількості учительства); що найбільш зле стоїть справа що-до забезпечення шкіл учительством з належною кваліфікацією — в підкарпаторуських школах: що в підкарпаторуських школах учителює досить багато учителів (-ок) жидівської національності.

Переходжу тепер до огляду міщанських шкіл.

В 1936-37 шк. р. міщанських шкіл на Підкарпатській Русі було всього 35 (в попередньому шк. році — 33), з них підкарпаторуських — 13, чехословацьких — 16 (в 1935-36 шк. р. — 15) та двомовних — 6 (в 1935-36 шк. році — 5).

Про кількість учнів у міщанських школах в 1936-37 шк. р. з розподілом дітей за їх національністю подає наступна таблиця.

Г р у д е н ь — м і с я ц ь « Т р и з у б а »

НАЦІОНАЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ

ШКОЛИ	Загальна кількість учнів	З тої кількості дітей	Руська	Чехословацька	Шведська	Мад'ярська	Польська	Румунська	Японська	Інша
Підкарпаторуські ..	2.883	1.261	2.244	50	32	245	1	5	306	—
Чехословацькі ..	3.718	1.921	117	1.455	61	388	5	24	1.657	8
Двомовні	3.767	1.727	1.845	125	210	1.090			493	4
Разом	10.368	4.909	4.206	1.630	306	1.723	6	29	2.456	12

Отож бачимо, що значна кількість дітей «руської» національності вчиться у двомовних міщанських школах, а жиди вчать переважно в чехословацьких школах, де вони своєю кількістю перевищують дітей чехословацької національності.

Про учительство у міщанських школах подає відомості наступна таблиця.

НАЦІОНАЛЬНІСТЬ

ШКОЛИ	Загальна кількість учителів	З того числа учителів:	Середня кількість (рок) без власної фікції.	Руська	Чехословацька	Шведська	Мад'ярська	Японська
Підкарпаторуські	93	34	7	78	11	1	1	2
Чехословацькі	116	37	4	2	112		2	—
Двомовні	109	39	2	70	15	5	17	2
Разом	318	110	13	150	138	6	20	4

Серед учительства підкарпаторуських міщанських шкіл в 1936-37 шк. р. було 11 учителів (-шок) чехословацької національності та двоє учителів жидівської національності, тоді як у чехословацьких школах на загальну більшу кількість учительства в порівнянні з карпаторуськими школами зовсім не було учителів жидівської національності та лише двоє учителів «руської» національності.

Ст. Сіропольо

Передплачуючи «Тризуб», ви допомагаєте йому в його праці над пропагандою української ідеї і українських визвольних змагань, яку в тяжких матеріальних умовах проводить він від 1925-го року

— Перед новою рівновагою.

Європа неначе-то стоїть перед рішеними першорядної ваги, але які вони будуть, — не знати. Сталось так тому, бо дипломатія, з англійської ініціативи повернулася до старих, випробованих методів праці. Державні мужі відмовились принаймні, на час, — од таких улюблених після війни широких, часто навіть світових, публичних конференцій, од блискучих промов на велелюдних зборищах, од ефектовних, несподіваних і глосних, програмових заяв, а обмежили свої зносини взаємними й пересправи вузьким колом відповідальних чинників, спеціально до того повликаних і спеціально до тої праці підготованих.

Які наслідки дасть ця стара-нова метода дипломатична, буде видно: поки-ж можна лише констатувати, що її як найкраще застосовано до тої задуманої в англійських дипломатичних канцеляріях реконструкції європейських міждержавних взаємин, що зв'язано з такими єставними подіями, як подорож лорда Галіфакса до Берліну, як наради франко-англійських міністрів у Лондоні, як зрештою, мандрівка французького міністра закордонних справ по союзних столицях, що відбувається в час, коли писано ці рядки. А в тім таємниці таємницею, а політична олімпія, визнаючи всю її необхідність, хвилюється і має до того причини, бо всім тепер ясно, що на цей раз справа йде не про що инше, як про спробу організувати по новому рівновагу державних європейських сил з тим, щоби досягти на довгий час справжнього європейського замирення. Який для того має бути підклад? Розглянемося в ситуації, розберемося в тому, що з того таємничого чину, все таки в той чи инший спосіб просякло до преси. Перео-причиною всього того дипломатичного руху цілком наявно було утворення осі Рим-Берлін та її дипломатичного продовження-приєднання Італії до антикомуністичного пакту. Перед світом встала нова, організована, компактна сила трьох великих держав, покривджених як вони про себе думють, але активних і незвичайно, як тепер говорять, динамічних, що змагаються направити згадану кривду й забезпечити собі таке місце під сонцем, яке їм здається відповідним і необхідним для їх дальшого розвитку. Змагання ті існували й раніше, але поміж їх носіями не було згоди, а тепер вона настала.

Куди спрямоване вістря тої згоди? Як здається, — на схід, а на Азію і лише з частю на інші континенти. Заходу Європи вона неначеб то нічим не загрозус. Безпосередне-ні, але посередне? Франція зв'язана з близьким і дальшим сходом Європи договором, а Англія ще так недавно говорила про свої кордони на Рейні, — чи не встануть з того якісь небезпечні комплікації? Далі, — не лише Англія, але й Франція, а за нею й менші західні держави мають свої життєві інтереси не лише в Європі, але й по за нею, на всіх континентах світа, — як з тим? Усі оті «але» і запитання занепокоїли всіх, а англійську дипломатію порушили до активного чину. Першим чином була подорож лорда Галіфакса до Берліну. Про що та як говорив чи пересправав член англійського кабінету з єрманським вождем? З цього нічого не дійшло до преси. Відомо лише, що це не були властиві пересправи, а тільки розмови, так сказати, вступ до майбутніх річевих пересправ. Відомо тако-ж, що теми тої розмови було дуже різноманітні, бо торкалися вони цілком комплексу сучасних міжнародних проблем. Відомо тако-ж і те, що форма і манєра, так мовити, клімат тих розмов зовсім одмінний від того, чим він був що-до Єрманії увесь час після війни. З Єрманією в особі її вождя, говорилося не як з об'єктом міжнародних взаємин, а як з суб'єктом, і то суб'єктом такої сили, що переріс уже всіх своїх ближчих і дальших сусідів і до певної міри дорівнюється з Англією. Цей клімат в стосунках до Єрманії поперше встановив Пільсудський, склавши відомий з нею договір, за ним повторив те саме Мусоліні в час

свого приїзду до Берліну : тепер ствердив його лорд Галіфакс, чи ті, що його до Германії вислали, і зараз черга — за Францією, після чого можуть розпочатись і справжні пересправи.

Другим чином англійської політики була франко-англійська нарада, що в ній прийняли участь з англійського боку Чемберлен та Іден, а з французького — Шотан і Дельбос. Знов же з цієї наради нічого не попало до преси, крім млистого та повного оптимізму офіційного повідомлення про певні наслідки довших і упертих міністерських розсправ. Але про де що загальне здогадуватись можна. Предметом наради, як вказав Шотан журналістам, були справи цілого світу, бо скрізь на своїх путях Франція зустрічас Англію. Уже з цих слів можна припускати, що на нараді йшла мова про те, як модифікувати виявлене в останні часи франко-англійське міжнародне співробітництво в такий спосіб, щоб воно погоджено було з новим ставленням до Германії, — не з тим, що його надиктував був свого часу Версальський договір та якого так цупко трималися французька дипломатія, а того, що його зараз вимагає світовий розподіл державних сил. Явна річ, що одною нарадою такої справи до кінця вирішити годі, — особливо для Франції, що як раз на тому попередньому ставленню здобувала свою систему союзів у Європі, які тепер, за нових обставин, треба редукувати чи уневажнити.

Третій чин, на цей раз уже не самої англійської дипломатії, але й французької, є подоріж французького міністра закордонних справ до союзних столиць. Подорож ця була задумана раніше за поїздки лорда Галіфакса, але тепер, після лондонської наради, вона входить в рямці вказаного вище дипломатичного чину. Прибирає вона інший характер. Бо-ж раніше вона нааявно мала на меті посилення французьких впливів в середній та східній Європі та зміцнення всіх союзів. Тепер, після Берліну й Лондону, метою може бути й щось трохе інше. Не виключено, що як раз те, про що говорив в одній із своїх великих промов французький політик Фланден, який вказав на те, що перед Францією зараз стоїть завдання посилити ті союзи, які їй можуть бути в пригоді, і анулювати ті, що їй заважають і шкодять. Фланден без сумніву натякав останніми словами на ССРСР, — чи не про це виїхав радитися французький міністр до союзних столиць, серед яких, до речі сказати, Совітської Москви не має.

Так воно чи інакше, буде видно пізніше. На сьогодні можна лише зробити таке зауваження. Преса цілої Європи повна дискусії про совіти та про совітські договори в зв'язку з цілою вказаною вище дипломатичною акцією. Більшість приходить до висновку, що тим договорам настав кінець, що будуть вони уневажнені навіть і тоді, коли й не будуть анульовані якимсь офіційним актом.

Але дипломатія та відповідальні чинники що до цього як води в рот набрали, — ні слова, ні натяку. Мовчать, як закляті, і самі совіти. Чому? Європейська дипломатія мовчить, мабуть, таки тому, що ця справа стоїть на порядку денному і не час робити галас коло неї. А совіти мовчать, бо нічого доброго для себе не передбачають.

Для якогось іншого пояснення даних ніби-то не має.

Observer

Приєднуйте «ТРИЗУБОВІ» нових передплатників!... Подавайте адреси Ваших знайомих, які могли би передплатувати «Тризуб».

Передплатуйте «Тризуб»
український тижневик, заснований Симоном Петлюрою.

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Франції

З життя Укр. Бібліотеки іменн С. Петлюри в Парижі

— З життя Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі. Замість Різдвяних та Новорічних привітань датки на Укр. Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі зложили (продовження): Ілько Шаповал з Шалету — 10 фр., І. та М. Кислиці з Шалету — 10 фр., С. Нечай — 15 фр., І. Вонарха-Ворнак з Гренобля — 5 фр., Філія Військового Т-ва з Гренобля — 5 фр., Бокітью Борис з Англії — 20 фр., генерал-хорунжий Є. Башинський з дружиною (Оден ле Тиш) — 10 фр. В. і М. Ступницькі з Оден-ле-Тишу — 10 фр., проф. І. Кабачків з Праги — 25 фр., полк. П. Вержбицький з дружиною з Шалету — 10 фр.

— Українська Школа в Парижі ввійшла вже в новий курс свого життя і праці. Просторе помешкання, яке вона тепер займає і яке складається з трьох кімнат, дозволяє окремим групам дітей спокійно, не перешкоджаючи одна одній, успішно працювати. Школа має тепер чотирьох навчителів, які й проводять науку що-четверга од 2 до 6 год. по обіді. Матеріально опінуються школою українські організації та само громадянство складанням пожертв або підтримкою вечерів, які школа влаштовує. Так, вечір, що недавно відбувся, дав чистого прибутку школі 980 франків. Треба думати, що підтримкою всього українського громадянства в Парижі буде ко-

ригуватись і дитяче свято ялинки, яке влаштовує Батьківський Комітет в кінці грудня місяця і яке заповідасться особливо цікавим.

— Участь в поході 1-го Листопаду українців в Греноблі. За встановленою від років традицією на запрошення комітету м. Гренобля по влаштуванню свята померлих Українська Громада і Гренобльська філія Т-ва бувш. вояків Армії УНР разом приймали участь в урочистостях дня дефіляди перед «Порт де Франс» по місті в поході, а на цвинтарі поклали вінок з націон. кольорами і відповідним написом; український прапор викликував зацікавлення та запити, хто се.

— Виклад професора О. Бочковського в Греноблі. В неділю 7го листопаду відбувся виклад професора Бочковського на тему: «Мир стремить до націократії». Задовго до розпочаття викладу саяла була набита по береги. Всюю тактовністю та дійсно майстерним умінням викладати зрозуміло для всіх шановний прелегент прямо зачаровав присутніх, серед яких були приїзжі і за 150 км. Не обійшлось й тут без ложки дьогтю. дві особи, що уявляють із себе «націоналістичних рух у Греноблі» полізли із запитами до п. професора після викладу, і хоч запити докладу не тичилися, але п. професор так добре і річево відповів, що запитувачі, хоч се й не подобалося їм, перші почали плакати. Взагалі приїзд та виклад п. професора до Гренобля освіжив атмосферу і вплив нову струю здорового повітря в українське життя.

Рада Укр. Емігр. Громади на сім місті складає свою глибоку подяку п. професорові.

— Академія пам'яті 359 та 20 річниця проголошення Української Республіки в Греноблі. 21-XI Гренобльська філія Т-ва б. вояків Армії УНР, разом із місцевою громадою обходили 16 річницю трагічної смерті 359 та 20-у річн. проголошення Української Республіки. В салі прибраній відповідно дню портретами, таблицями та прапорами зібралися члени філії та Громади. Академію розпочав Уповноважений Т-ва б. вояків хорунжий Вонарха-Варнак чулою промовою, в якій яскраво підкреслив ту любов до Батьківщини і міць духа в тих 359, що мученицьки умерли, а не зрадили і закликав наслідувати їх та черпати сили із їх вчинку, по зачитанню списку розстріляних і хвилини мовчанки присутні відспівали «Чуєш брате мій», член філії сотник Степаненко оповів про Листопадовий похід і його мету та трагічний кінець. Голова Ради Громади С. Рогатюк говорив про організацію Українського війська, про вимарш загонів на Україну і про ті переживання у тих, що ще лишилися за дротами в часи повстанських акцій: згадуючи 20 річницю проголошення Української Республіки закликав і надалі бути об'єднаними навколо прапору УНР. Хорунжий Токаїло в короткій змістовній промові нагадав образи минулого і день 20. XI. 1917 та закликав до братської єдності і наслідвання впадших героїв. Секретар Громади М. Лопатко продекламував майстерно вірш Лисянського. П. С. Червонецький з умінням продекламував «Шлях велетнів» та декілька віршів Олесея. Олена Каницька декламувала про Базарську могилу. Вонарха - Варнак продекламував «Чуєш козаче», на закінчення програму п. Червонецький з почуттям проспівав, аккомпонуючи собі на гітарі «Коліскову пісню» (В. Ємця) та «Я сьогодні щось дуже сумую». Співом «Ще не вмерла» академію закінчено; закриваючи академію п. Вонарха закликав присутніх пам'ятати про наших лицарів героїв мучеників, не раз

на рік в час академії, а щодня і повсяк час та вчитися у цих любити край і боронити свою ідею.

Греноблець

— Підтримка Українського Банку. На загальних зборах Української Громади в Греноблі ухвалено було підтримати чинно думку про засновання на еміграції Українського Банку. Двіста франків за два уділи Банку, які загальні збори ухвалили придбати для Громади, вже передано Громадою до Господарчої Ради, в Парижі, що веде справу засновання на чужині власної української кредитової установи.

В Бельгії

— З життя Українських б. Вояків в Бельгії. 11 листопаду на запрошення Бельгійського уряду Союз Українських Старшин і Комбатантів в Бельгії прийняв участь в традиційному відданню пошани могили Невідомого Вояка в роковини закінчення миру. Другою по черзі, українська делегація з прапором в складі сотн. Олексюка, сотн. Шевченка і мічмана Цинка в супроводі бельгійського генерала, віддала пошану могилі Невідомого Вояка. Почесна військова варта привітала появлення української делегації — струнко. Свято закінчилося покладенням вінка Бельгійським Королем.

— Українсько-Грузинський Клуб в Брюсселі. В суботу 4 грудня в Українсько-Грузинському Клубі в відбувся вечір присвячений українському національному поетові Тарасові Шевченкові. пп. Я. Олексюк по французьки зачитав гарний і змістовний реферат, п-на Леся Кісляк продекламувала деякі твори Т. Шевченка по українськи і по французьки. На закінчення Українсько-Грузинський мішаний хор під диригуванням п. Калагуза проспівав «Заповіт». Присутні нагородили гучними оплесками, як референта, так і дек-

каматорку й хор. Велика кількість присутніх з обох колоній хадала цьому вечеру святочний парактер. Добрий настрій, гарні діятельські відносини двох колоній затримали всіх до півночі.

Присутній

У Польщі

— В Українському Науковому Інституті у Варшаві 10 грудня с. р. відбувся доклад п. Гл. Лазаревського на тему «Олена Пчілка в її листуванні з М. Драгомановим».

В Комітеті Дружби Народів Кавказа, Туркестану і України

З огляду на смерть С. Мдівані, бесіда Комітету приятелі Народів Кавказу, Туркестану і України, яка була призначена на 22. XII. 1937 не відбудеться.

В Інституті історії сучасної політичної еміграції

Інститут сучасної політичної еміграції влаштовує в Парижі виставку за нагоди 125-тиліття кампанії 1812 року. Виставка буде тривати в Отелю Кольбер (13-15, Рю де ля Бушері Париж 5) від 18 до 26 грудня с. р.

НОВІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

— Малі Друзі. Ілюстрований журнал для української дітвори. Ч. 12. Грудень 1937 р. Львів. Ст. 16.

— Дзвони. Літературно-науковий журнал. Ч. 10. 1937 р. Львів. Ст. 373-420.

— Життя й знання. Ілюстрований популярно-науковий журнал. Рік X. Видання Т-ва «Просвіта». Львів. Ч. 12 (123). Грудень 1937 р.

— Вістник, місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. Листопад — книжка 11 і Грудень — книжка 12 1937 р. Львів.

— Самоосвітник. Видання самоосвітнього Гуртка у Прудентополісі. Серпень 1937. Парана. Бразилія. Ст. 8.

— Вісти Музею Визвольної Боротьби України. Ч. ч. 16 і 17 за серпень і жовтень 1937 р. Прага.

— Календарець для всіх на звичайний 1938 р. В-во «Українська Преса». Львів. Ст. 48.

— *Orientalia Christiana Periodica, commentarii de re orientali aetatis christianae sacra et profana editi cura et opere Pontificii Institutii Orientalium Studiorum.* Roma 128. 1937. Volumen III, N. III-IV ст. 345-716.

— *Japan in pictures.* Asarigraphoverseas Edition. Published monthly by asahi Shimbunsha. Tokyo. November 1937. Vol. V. No 11, ст. 363-394.

— Социалистический Вестник. No 22 (402) 30. XI. 1937. Париж. Ст. 16.

— Каталог видань соціально-економічної літератури, техніки, медицини й художньої літератури. Міжнародная Книга. Москва. 1937. Ст. 30.

— Пресовий Бюлетень Ukrainian Bureau. London 1. XII. 37 р.

— *Le Caucase.* Organe de la pensee nationale independante. No 6. Paris. Novembre 1937. Ст. 40.

— *Kia - Dienst, kommunismus im Angriff.* No 7 20. XI. 1937. Erscheint ein-bis zweimal im Monat. Neien.

— Казачий Голос. Орган незалежної казачьей мысли. Ноябрь 1937. Ч. 3. Париж. Ст. 24.

РІЗДВЯНА ЯЛИНКА

в Парижі

26 грудня с. р. о 15 год. на 15, Av. Noche (Metro Etoile ou Courcelles) Українська школа в Парижі влаштовує ялинку для українських дітей Парижа та околиць.

Виставлено буде :

I

ЧАРИ РІЗДВЯНОЇ НОЧІ

Феєрія на 1 дію із співами й танцями Л. ГОРБАЧЕВОЇ

II

ДЕКЛАМАЦІЇ ДІТЕЙ

Вхід: діти безкоштовно

дорослі 3 фр.

Впорядковує — Батьківський Комітет

Календар на 1938 рік

«УКРАЇНСЬКИЙ ІНВАЛІД»

Великий календар Т-ва Допомоги Українським Інвалідам у Львові в гарній художній обкладинці, багатий і дуже цікавий зміст із численними ілюстраціями — фр. 10.50.

Чистий дохід від продажу призначено на допомогу українським інвалідам.

Замовляйте в Секретаріаті Генеральної Ради Союзу У. Е. О. у Франції 248, Rue St. Jacques Paris 5-е.

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9

Для переказів у Франції : «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Redacteur — Комітет

Адміністратор : **Іл. Косенко**

Le Gérant : **M-me Perdrizet**